

STEINHUMLE

AV SYNNOVE BORGE OG LISE MYHRE

STEINHUMLE

AV SYNNØVE BORGE OG LISE MYHRE
FARGELAGT AV SAM KLEIN

BOMBUS LAPIDARIUS

DRONNINGHUMLA VÅKNER

Litt under bakken i en skråning som vender mot nord, ligger en iskald humle. Helt alene. Helt stille. Vinteren er over, og dagene blir langsomt varmere. Humla også. Hun begynner å røre på seg, først i søvne. En dag våkner hun helt og kryper stiv og klønete ut av det trange vinterhiet. Magen er tom. Nå må hun finne seg mat.

Med en kraftanstrengelse letter hun fra bakken, og fanger samtidig opp noen interessante lukter fra en selje i nærheten. Hun finner treet og stikker tunga ned i en blomst. Den søte nektaren pumpes opp i munnen med små, rykkende bevegelser.

Det er godt og varmt inni seljeblostmene. Dronninghumla bruker lang tid, besøker flere blomster og fyller magen helt opp.

Dronninghumler er de eneste humlene som overlever vinteren. Alle andre fra humlekoloniene er døde. Også dronninger har et kort liv. De lever bare ett år, fra den ene sommeren til den neste.

Humler har hår på tunga, og disse hårene er hule. Når humler stikker tunga ned i blomsten, kan de lett suge opp den søte saften som vi kaller nektar. Lengden på tunga varierer fra art til art og er viktig for hvilke planter humlene kan hente nektar i.

Det er lurt å legge vinterbolet i en skråning som vender mot nord. Der er det kaldere, og dronninghumlene våkner passe sent til at det finnes noe å spise.

Selja er en viktig humleblomst om våren.

PA JAKT ETTER HUSROM

Nå må humla finne seg et sted å bygge bol. Hun ser etter små mørke hull som ender i et rom. Da kvelden kommer, har hun ennå ikke funnet noe. Hun flyr tilbake til selja og stivner langsomt til i nattekulden. Neste morgen er hun travel igjen. Hun varmer opp kroppen og flyr videre på leting etter husrom.

Dagene går. Humla glemmer å spise nok mat, hun blir sliten. Store edderkopper sitter på lur i buskene. Et kjøttmeispar er etter henne. Hun redder seg med en fulltreffer. Brodden går rett i halsen på fuglen. Det var på humlehåret. Hun er langsom og klønede og må passe seg hele tiden. Nå haster det med å finne et sted å bygge opp kolonien før kreftene tar slutt.

«Døde vårhumler» er ofte ikke døde, men har bare gått tom for nektar. Gi dem litt sukkervann på en skål. De kan også være litt kalde. Eller rett og slett uttørket, hvis de har rotet seg inn i hus.

Humler har mange fiender:

Mår, mink, rev, mus, spissmus og edderkopper. Kjøttmeis og andre fugler som ikke er redd for å bli stukket.

Grevling, som kan grave opp hele humlebolet. Fluelarver, som kan spise på humlelarvene. Virus, bakterier og sopp er også farlig for humler.

Humler brenner ikke, men stikker «som en symaskin». Bare hunnene (dronninger og arbeidere) har brodd. Brodden har ikke mothake, og kan brukes flere ganger. Men humlene stikker sjelden. De norske humlene er fredelige vesener. De stikker bare dersom de blir klemt, eller hvis bolet blir angrepet.

Steinhumler lager bol i steingjerder eller rett under bakken, gjerne i gamle musebol.

Humblebolet varer alltid bare ett år. Steinhumler trenger et rom som er stort nok til en koloni på 50-120 individer.

Humlenes syn er annerledes enn vårt. Humla har to fasettøyne som oppfatter bevegelser og

skygger. I tillegg har den tre (punkt-)øyne som ser lys og avstand. Antagelig ser den helt andre bilder og farger enn det vi gjør. En humle ser svart når vi ser rødt.

Humler hører ikke. De har ikke ører, men følsomme sansehår som fanger opp lukt og forskjeller i lufttrykk.

LEDIG ROM

Sliten og skjelvende kryper dronninghumla inn i en sprekk mellom to steiner ved en gammel utedo. Der blir hun liggende og hvile.

Neste morgen oppdager hun et mørkt hull rett ved siden av seg. Hun kryper langsomt inn og værer etter farer. Ingenting skjer. Ingen er hjemme. Hun kryper enda lengre inn, og luktene er velkjente; dette er virkelig et ledig musebol.

BYGGE BOLET

Dronninghumla ordner hulen. Hun tetter tak og rydder gulv. Hun lager to krukker av tynn voks som hun skiller ut fra bakkroppen. Den ene krukka setter hun midt inne i hulen, den andre plasserer hun nærmere inngangen.

Snart er bolet ferdig. På tide å starte familie.

Løvetannen har begynt å blomstre. Hun samler og samler. Det er ikke mye å hente i hver blomst, så det gjelder å besøke mange. Etter en stund er bakbeina fulle av pollen og magen full av nektar. Nå er det like før hun får overvekt.

Vingene er altfor små for den tunge kroppen, men humler flyr som tunge helikoptre. De padler med vingene i lufta. 200 slag i sekundet, rundt rundt som i et åttetall.

Humler klarer å bære med seg like mye pollen og nektar som de veier selv.

Mange planter skiller ut nektar for å lokke til seg insekter. Denne søte væsken ligger i en slags pose dypt inni blomsten. Nektar er karbohydrater, akkurat som sukker, og er drivstoff for humler.

Pollen er små støvkorn som inneholder sædcellene til en plante. De lagres i små «knapper» på selve blomsten. Pollen er også viktig mat og byggestoff (proteiner) for humlene.

EGGENE LEGGES

Når humla kommer hjem, gulper hun nektar opp i vokskrukka ved inngangen. Nektaren er nå blitt til tynn humlehonning. Pollenet gnir hun av i krukka midt i hulen. Hun fyller på med litt honning der også. Så legger hun ni små egg øverst. Dem befrukter hun med sæd som hun har tatt vare på fra paringen i fjor høst. Etterpå lukker hun godt til med voks og legger seg oppå. Hun ruger som ei høne. Slik går noen dager, bare avbrutt av små turer ut for å hente mer mat. Blir det for kaldt for eggene, skrur hun opp varmen ved å vibrere med vingemusklene.

Humler klarer å skru opp kroppstemperaturen ved å bruke sukkeret fra nektaren som «bensin». De har ofte lik kroppstemperatur som mennesker, 35-37 grader.